BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI.

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) WILEŃSKA Nr. 25, m. Nr. 3.

Nr. Wilno, dnia 27 października 1927 roku. 93.

Treść numeru:

I.ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Prasa zagraniczna i litewska o stosunkach polsko-litewskich.-

"Le Temps" z 20/X.r.b. Artykuł p.t.:"Polska a Litwa".

Streszczenie:

Według wiadomości z Genewy generalny sekretarjat
Ligi Narodów jest w posiadaniu dokumentu,przy pomocy któ-
rego rząd litewski zamierza wytoczyć przed wielką insty-
tucją międzynarodową sprawę nowego konfliktu z Polską.Osą-
dzić zarzuty litewskie dą się jedynie po zaznajomieniu się
z tekstem noty.Narazie natomiast sama inicjatywa rządu ko-
wieńskiego nasuwa pewne wnioski.Zatarg ostatni wywołany
został przez incydent szkolny.Kowno wówczas ujawniło zamiar
przedłożenia w Genewie petycji w sprawie represyj polskich
w Wileńszczyźnie.Uważaliśmy - w związku z tem - że nie jest
to zbyt pewny sposób uregulowania konfliktu,gdyż polemika
mogłaby wzmóc się jeszcze więcej.Zamiast skierować do sekre
tarza generalnego Ligi Narodów zwykłą petycję w sprawie
ochrony mniejszości litewskiej w Polsce,rząd litewski uważ
ża za swój obowiązek uczynienia daleko poważniejszego de-
marche przez zwrócenie się do Rady Ligi Narodów z powoła-
niem się na art.11 paktu genewskiego,traktujący o niebez
pieczeństwach,zagrażających pokojowi powszechnemu.-

Dziwnem jest zwracanie się rządu kowieńskiego do
Rady Ligi Narodów w chwili kiedy Polska bynajmniej wojną
Litwie nie grozi.Są wprawdzie okoliczności,mogące naru-
szyć stosunki międzynarodowe,lecz to Litwa właśnie je stwo
rzyła,odmawiając od 1920 r. kategorycznie nawiązania z
Polską jakichkolwiek stosunków oraz ogłaszając nawet "stan
wojny" z Polską.Dla zapobieżenia wszystkiemu, coby mogło
pokój zakłócić,należy odwołać "stan wojny" jakiego chce
Kowno i szczerze ustalić normalne stosunki pomiędzy Pol-
ską a Litwą.Taka jest rada,jakiej - w całej jej rozciąg-
łości logicznej - powinni Litwie udzielać ci wszyscy,któ-
rym na utrzymaniu pokoju w Europie zależy.Wszystko pozwala
przypuszczać,że w Genewie nie omieszkają tego uczynić.-

W każdym razie jednak Rada Ligi Narodow wciąg-
nie z konieczności kwestję tę na porządek dzienny swej
sesji grudniowej i wysłucha,rzecz prosta,expose obu stron
zainteresowanych.Zapytać wszelako trzeba w jakim celu roz-
myślnie się wywołuje konflikt podobny?Czyżby Litwa napraw-
dę się spodziewała uregulować tą drogą w Genewie kwestję
wileńską? Byłby to ze strony Litwy dziwny błąd.W sprawie
okupacji Wilna ma bowiem Polska na swe poparcie decyzję
Konferencji Ambasadorów,zatwierdzoną przez Radę Ligi Naro
dów,tak,że kwestja ta w żadnym wypadku w Genewie ponownie
się nie wyłoni.Czego szuka przeto rząd kowieński?Niepodob-
na narazie na to odpowiedzieć.Faktem jest tylko,że p.Wol-
demaras,który się zdawał być skłonnym do przyjęcia rad mo
carstw zachodnich, którym - dla dobra pokoju powszechnego
zależy na zbliżeniu polsko-litewskiem,zmienił w sposób
szczególny swe stanowisko od czasu swej ostatniej wizyty
w Berlinie.Być może jest to tylko prosty zbieg okolicznoś,
ci i obecna polityka Kowna w stosunku do Polski da się tłu
maczyć chęcią zapobieżenia poważnym trudnościom wewnętrz-
nym z jakiemi gabinet Woldemarasa ma dziś do czynienia.-

W grudniu ujawnią się wpływy i czynniki,związa-
ne z całą tą dziwną sprawą.-

"Neue freie Presse" z 20/X.Artykuł p.t.:"Zatarg polsko litewski". Streszczenie:

Sfery polityczne w Anglji nader poważnie się zapatrują na zatarg polsko-litewski,ze względu na to,iż dyktator litewski Woldemaras jest osobistością nader twardą, nieskłonną do żadnych ustępstw.

W kołach niemieckich natomiast nie wierzy się w grożące pokojowi powszechnemu niebezpieczeństwo,gdyż Polska nie wykazała względem Litwy wojowniczych zamiarów,zaś Litwa jest zbyt mała,aby podjąć mogła przeciwko Polsce skuteczne działania wojenne.-

"Germania" z 18/X.r.b. Artykuł p.t.:"W sprawie ostatniej rozgrywki polsko-litewskiej". Streszczenie:

Nie tając swego uznania dla stanowisk i taktyki Marszałka Piłsudskiego w sprawie konfliktu polsko-litewskiego,pisze organ centrum niemieckiego co następuje:

Niejednokrotnie już w czasach ostatnich złożył Piłsudski dowody swej pokojowej,zdecydowanej polityki wschodniej.W najkrytyczniejszym momencie konfliktu polsko-litewskiego taktyka Piłsudskiego nietylko sytuację wyjaśniła,lecz nawet wyciągnęła dla siebie podwójną korzyść. Z jednej bowiem strony podkreślona została agresywność Litwy w przeciwieństwie do ugodowej rezerwy Polski; z drugiej strony zaś - osiągnął Piłsudski sukces w dziedzinie polityki wewnętrznej, wzmacniając drogą zdecydowanej i umiarkowanej zarazem taktyki sytuację swego rządu wewnątrz kraju,a jednocześnie stawiając ponownie w sposób drastyczny przed oczy socjalistycznych, wewnętrznych wrogów Woldemarasa,całą "nieobliczalność" ich premjera.-

W ten sposób Polska wyszła z całej tej przykrej afery obronną ręką,odnosząc notabene sukces.Gra się udała Piłsudski przeciął splątany węzeł we właściwem miejscu i Warszawa mogła w odpowiedniej chwili swemu ministrowi spraw zagranicznych potrzebne karty do rąk wcisnąć.-

"Baltische Presse" z 22/X.r.b. Artykuł p.t.:"Stosunki polsko-litewskie". Streszczenie:

"Neue Wiener Abendblatt" z 21/X. publikuje artykuł w sprawie konfliktu polsko-litewskiego,konstatując,że Polska prowadzi politykę pokojową,zaś Litwa dopuściła się względem mniejszości narodowych aktów gwałtu,które podkopały autorytet moralny Litwy w całym świecie.Rząd litewski popiera nacjonalistyczną agitację na Litwie.W szkołach litewskich poświęca się co tydzień godzinę sprawie wileńskiej.Faszyzm litewski uprawia jedynie politykę zagraniczną prestigeu.Dziwić się należy, dlaczego Chamberlain wyraźnie nie oświadczył Woldemarasowi,że Litwa uprawiać ma politykę pokojową.-

Pożądanem jest,aby Liga Narodów zlikwidować mogła konflikt,pomiędzy obu sąsiadniemi państwami.-

"Lietuva" N.239 z 22/X.r.b. Artykuł p.t.:"Skarga litewska do Ligi Narodów, a kwestja wileńska". Streszczenie:

Skarga litewska do Ligi Narodów w sprawie prześladowań Litwinów w okupowanej Wileńszczyźnie znalazła w prasie zagranicznej i sferach Ligi Narodów szeroki oddźwięk

Rzecz prosta, nikt narazie orzec nie może,jaką procedurę zastosuje Rada Ligi Narodów do skargi litewskiej,lecz zarówno przeciwnicy tej ostatniej,jak też jej stronnicy.przyznają, że skarga opracowana została w niezwykle poważnej i przekonywującej formie.-

Kiedy rząd Piłsudskiego przygotowywać zaczął w prasie polskiej teren na prześladowania Litwinów,fabrykując "listy z Worń" i t.p. - nie spodziewał się wcale,że cała sprawa tak prędko do Genewy trafi.Warszawa się spodziewała,że rząd litewski - w imię odwetu - jąć się będzie represyj względem Polaków na Litwie.Wywołałoby to pożądany dla Polski zwrot całej sprawy.-

Trudno przewidzieć,jakiej polityki rząd polski by się chwycił w takim wypadku.Wszelako rząd litewski się nie omylił,uważając prześladowania Litwinów w Wileńszczyźnie za realizację ogólnego planu polskiego,skierowanego przeciwko bytowi niepodległej Litwy.Nie złapanie się Litwy na wędkę prowokacji,zmusiło Piłsudskiego do porzucenia swego planu.Polska usiłuje w związku z tem nie dopuścić do rozstrząsania skargi litewskiej w Genewie.-

Wprawdzie "Le Temps" i "The Times" dziwnie zgodnie dali Litwie do zrozumienia,że skarga litewska nie odniesie w Genewie sukcesu i że powinna Litwa szukać porozumienia z Polską.Rząd litewski wszelako na to się nie zgodził i sprawę skargi doprowadził do końca.Wywołało to wyraźne niezadowolenie wśród pewnych członków Rady Ligi Narodów. "Frankfurter Ztg" i inne pisma komunikują,że Briand odbył niedawno konferencję z posłem litewskim w Paryżu p. Klimasem w sprawie skargi,przyczem p.Briand w dość stanowczej formie miał oświadczyć,że skarga litewska nie znajdzie bodaj uznania w Genewie, gdyż powoływanie się Litwy na art.11 paktu genewskiego jest nieuzasadnione,wobec nie istnienia niebezpieczeństwa wojny pomiędzy Litwą a Polską.Sprawa wileńska jest w rozumieniu Ligi Narodów zakończona w związku z decyzją Konferencji Ambasadorów.P.Briand wykazał,że podobną opinję żywią także inni członkowie Rady Ligi Narodów.Z oświadczeń p.Brianda wnioskowaćby należało, że Rada Ligi Narodów zapatruje się na skargę litewską,jako na wysiłki wysunięcia na forum międzynarodowem sprawy wileńskiej.-

W związku z powyższem,dochodzą z Genewy wiadomości,że w tamtejszych sferach politycznych nota litewska wywołała duże zadowolenież,jako sposobność do gruntownego rozważaniaproblemu stosunków polsko-litewskich.Podobnież oceniają krok Litwy niektore pisma polskie, jak np:"Czas" pisząc,że istota całej sprawy polega nie na skardze,a tylko na możliwościach nawiązania pomiędzy obu państwami stosunków.Socjalistyczny "Robotnik" zaznacza,że kwestja wileńska nie jest rozstrzygnięta.Prasa francuska również pisze, że Litwa pragnie wysunąć kwestję wileńską w Radzie Ligi Narodów i oczekuje poparcia ze strony Niemiec.- Kwestja wileńską, którą Polska stara się gwałtem uznać za zlikwidowaną,wysuwa się sama na forum międzynarodowe.-

Trudno orzec, czy kwestja wileńska rozpatrywana będzie w Genewie w najbliższym czasie.Podkreślić wszelako trzeba,że kwestja ta jest w kombinacjach politycznych aktualna i że utrzymanie pokoju powszechnego nagwałt się jej rewizji domaga.-

"Lietuvos Zinios" N.240 z 24/X.r.b. Artykuł p.t. "Kwestaja wileńska, a opinja światowa". Streszczenie:

Litwa zwykle wierzy w to,że opinja światowa w sp sprawie wileńskiej ją poprze.Litwa spodziewa się bowiem,że opinja światowa stojąc na straży sprawiedliwości nie zgodzi się na krwawą krzywdę, jakiej Litwa doznała ze strony

Żeligowskiego.Wszelako w tak ważnej sprawie,jak kwestja od zyskania Wilna,wszystkie czynniki muszą być należycie ocenione.To też i z opinji światowej i jej nastrojów musi sobie Litwa dobrze zdawać sprawę,ażeby nie doznać zawodu.Opin ja światowa bowiem stanowi jeden z głównych czynników walki przeciwko imperjalistycznym zakusom państw poszczególnych,a więc jest na rękę Litwie w dążeniach jej do odzyska nia zagrabionej stolicy.Litwa nie może jednak wiernie ocze kiwać na wyrok opinji publicznej w sprawie wileńskiej.Litwa winna opinję światową zainteresować,wyzyskując w tym ce lu zarówno akcję rządu,jak prasę,nawet działalność poszcze gólnych jednostek,bawiących zagranicą.Wszelkiemi sposobami musi Litwa wysuwać przed forum międzynarodowe swe prawa do Wilna,wykazując jednocześnie niesłuszne pretensje wrogów Litwy.Litwa,zdając sobie sprawę,że imperjaliści polscy dążą do przeciągnięcia opinji światowej na swą stronę wysiłki swe powinna podwoić.Z drugiej strony,dążąc do wyrobienia opinji światowej w przychylnym dla Litwy duchu starać się Litwa musi o oczyszczenie się z wszelkich zarzutów.Skarżąc się na pogwałcenie sprawiedliwości i prawa winna Litwa obu tych zasad ściśle przestrzegać.Całe wewnętrzne życie Litwy powinno być tak zorganizowane,ażeby głos narodu litewskiego miał na forum międzynarodowem należytą wagę.Głos rządu, opartego na zaufaniu wszystkich grup politycznych w kraju w polityce międzynarodowej zaważy o wiele więcej,anizeli głos dyktatora opartego na sile wojskowej.Akcja wolnej prasy również się ocenia wyżej,anizeli akcja prasy skrępowanej.-

Przeciągnięcie opinji publicznejm w sprawie wileńskiej na stronę litewską równoznacznem jest niemal ze zdobyciem przez Litwę sympatyj na całym świecie.Poniewaz zaś sympatje te mogą być zdobyte jedynie w sposób powyższy przeto Litwa przygotowując się do ratowania Wilna winna wykluczyć ze swego życia wewnętrznego wszystko to,co ją skompromitować może w oczach świata demokratycznego.

Z e r w a n i e   r o k o w a ń   l i t e w s k o - s o w i e c k i c h   w   s p r a w i e   p o d p i s a n i a   t r a k t a t u   h a n d l o w e g o . -

"Siewodnia" N.241 z dnia 25 października r.b. .-

Litwa zerwała ostatnio rokowania z Sowietami w sprawie podpisania traktatu handlowego.Litwa bowiem oczekiwała ze strony Sowietów konkretnego zadeklarowania wysokości zakupów sowieckich na Litwie.Okazało się jednak,że sumy asygnowane na ten cel przez rząd sowiecki są tak nieznaczne iż absolutnie nie mają znaczenia, ani dla przemysłu, ani dla rolnictwa litewskiego.-

Wypadek powyższy uważać należy za dość znamienny jeżeli chodzi o stosunki państw nadbałtyckich z Sowietami. Zrywając rokowania z rządem sowieckim Litwa raz jeszcze podkreśliła,że interesy jej gospodarcze z trudem dają się pogodzić z tendencjami Sowietów,mającemi przeważnie podłoże polityczne.-

II.ŻYCIE GOSPODARCZE.-

Opanowanie litewskich fabryk zapałek przez koncern szwedzki.-

"Echo" N.240 z 23 października r.b. X.-

Szwedzki koncern zapałczany nabył ostatnio na własność wszystkie litewskie fabryki zapałek.W związku z tem wszystkie fabryki zapałek na Litwie mają stanąć,za wyjątkiem jednej,należącej również do pomienionego koncernu fabryki w Słobodzie,urządzonej według ostatnich wymagań techniki,maksymalna cena za poszczególne przedsiębiorstwa wyniosła 150 tys. dolarów amerykańskich.

Koncern szwedzki dąży do skupienia światowej produkcji zapałek.Koncern jest już bliski osiągnięcia tego celu.Produkcja zapałek we wszystkich niemal krajach znajduje się pod kontrolą szwedzką.Ostatnio koncern szwedzki działalność swą rozwinął w państwach nabałtyckich i w Polsce.

Oddawna już na Litwie się toczyły rokowania pomiędzy przedsiębiorcami krajowymi,a koncernem,doprowadzając w rezultacie do zupełnego porozumienia.-

Według statystyki oficjalnej istnieje na Litwie sześć fabryk zapałek,z czego 5 przypada na Kowno, jedna zaś na prowincję.Fabryki zapałek zatrudniają ogółem 404 robotników,co stanowi przeszło 5" ogólnej liczby robotników zatrudnionych w przemyśle litewskim.Zaznaczyć należy, że przemysł zapałczany na Litwie ujawnił tendencje rozwojowe.-W ostatnich czasach rozpoczął się nawet eksport zapałek litewskich zagranicę, głównie zaś do Anglji.Eksport z każdym rokiem wzrastał.-

Koncern szwedzki nie będzie się niewątpliwie troszczył o rozwój eksportu zapałek z Litwy.Będąc zainteresowanym w utrzymaniu równowagi na światowym rynku zapałek, koncern szwedzki dążyć będzie bezwarunkowo do wykluczenia Litwy z liczby konkurentów na rynkach zagranicznych.W ten sposób opanowanie produkcji zapałczanej na Litwie sprowadza się faktycznie do redukcji jej w granicach konsumcji wewnętrznej.Rezultaty tego nie dadzą na siebie długo czekać.Spodziewana jest zwyżka cen na zapałki.Jednocześnie wzrośnie liczba bezrobotnych,a przytem zmniejszy się czynny bilans eksportu litewskiego.Wszystkie te względy przemawiają ujemnie w sprawie skupienia produkcji zapałek na Litwie w rękach Szwecji.

Dwóch byłych właścicieli fabryk zapałek na Litwie zabezpieczyli sobie jednak zawczasu byt naprzyszłość.- gdyż jeden z nich zapewnił ~~maxxix~~ sobie dożywotnie stanowisko w charakterze dyrektora,drugi zaś w charakterze głównego majstra.-

"Memeler Dampfboot" o stosunkach handlowych pomiędzy Polską a Litwą.-

"Memeler Dampfboot" N.249 z 23 października r.b.Artykuł p.t.:"Stosunki handlowe pomiędzy Polską a Litwą". Streszczenie:

Normalny rozwój gospodarczy Europy Wschodniej wciąż jeszcze jest uwarunkowany wpływami politycznemi.Nie został jeszcze np: zawarty pakt handlowy pomiędzy Polską a Rosją,państwa nadbałtyckie czują się skrępowane wskutek

braku traktatu handlowego z Sowietami /niedawno dopiero Łotwa zawarła odnośny pakt z Rosją Sowiecką/.Przeciwieństwo wreszcie polityczne pomiędzy Polską a Litwą wielce szkodliwie oddziałuje na handel obu tych krajów.-

Nie było dotychczas ścisłych danych statystycznych o stosunkach handlowych pomiędzy Polską a Litwą.- Ponieważ się obecnie przewiduje rozpoczęcie rokowań pomiędzy Polską a Litwą,ważną jest rzeczą zapoznanie się ze statystyką handlu polsko-litewskiego.Centralne Biuro Statystyczne w Warszawie opublikowało ostatnio odnośne dane statystyczne,które jednak obejmują tylko 1924 - 1925 rok.Tymczasem w 1926 roku handel pomiędzy Polską a Litwą nietylko się nie zmniejszył, lecz nawet wzrósł,szczególnie jeżeli chodzi o polski eksport węgla kamiennego do Litwy.Opublikowane dane statystyczne w Warszawie są w związku z tem bardzo cenne,przyjąwszy nawet,że pojedyńcze cyfry mogą być wygórowane.-

Nie należy się dziwić,że stosunki handlowe pomiędzy Polską a Litwą nie mogą być zbyt rozwinięte.Składają się bowiem na to specjalne okoliczności polityczne.Temniemniej dane statystyczne wykazują,że stosunki handlowe pomiędzy dwoma państwami nadbałtyckiemi,do jakich należy zaliczyć Polskę i Litwę,nie są tak nieznaczne,jakby się na pierwszy rzut oka zdawać mogło.Handel polsko-litewski jest znacznie mniejszy,rzecz prosta,aniżeli handel Prus Wschodnich z Polską.Okoliczność ta jest dla Litwy bardzo niepomyślna,gdyż zamiast bezpośrednio korzystać z towarów Polski,Litwa musi brać towary za pośrednictwem Prus Wschodnich.-

Import Polski z Litwy wynosił w 1924 roku ogółem 167 tonn oraz 25.sztuk koni.Ogólna wartość tego importu wynosiła 447.000 złotych.W 1925 roku importowała Polska z Litwy 75 tonn wartości 162.000 zł.; jednocześnie importowała Polska 11 koni.Natomiast eksport Polski do Litwy wyniósł w 1924 roku 10.212 tonn,wartości 7.670.000 złotych; w 1925 roku zaś 39.746 tonn wartości 10.784.000 złotych.Należy przytem uwzględnić,że obszar Kłajpedy został potraktowany jako część litewskiego terytorjum celnego.Ponieważ zaś Kłajpeda odegrywa także rolę portu tranzytowego dla Polski przeto część wymienionych towarów uważać należy,jako towary tranzytowe.

W imporcie polskim z Litwy główne miejsce przypada na motory /18 i 0,8 tonny wartości 38.000 litów/.Prawdopodobnie chodzi tu o towary tranzytowe.Pozatem importowała Polska z Litwy jaj na sumę 30.000 złotych,produktów mlecznych na sumę 29.000 złotych,ryb na sumę 11.000 złotych,wyrobów żelaznych na sumę 11.000 złotych, książek i czasopism na sumę 6.000 złotych,łańcuchów na 5.000 złotych i t.p. W 1924 roku eksportowała Litwa po za wymienionemi produktami sporą ilość cygar i papierosów do Polski /na sumę 201.000 złotych./.Eksport wyrobów cynowych ustał jednak z chwilą wprowadzenia w Polsce monopolu tytoniowego.

Odmiennie natomiast wygląda eksport Polski do Litwy.Polska produkuje szereg artykułów,jakie Litwa bezwarunkowo musi importować:a mianowicie: węgiel kamienny,cukier, naftę i olej skalny,wyroby tekstylne.Wskutek bezpośredniej granicy polsko-litewskiej otwierają się dla Polski pomyślne konjunktury zbytu pomienionych towarów na rynku litewskim Zwłaszcza jeżeli chodzi o wyroby tekstylne,to Litwa jest jednym z najpożądańszych odbiorców.

Z eksportu polskiego do Litwy w 1921 roku o ogólnej wartości 10.784.000 złotych,przeszło połowa przypada na wyroby tekstylne.Litwa importowała mianowicie z Polski tkanin bawełnianych na sumę 4.396.000 litów oraz wyrobów z wełny na 2.662.000 złotych.Cyfry powyższe wykazują wzrost, gdyż w 1924 roku wynosiły one odpowiednio:2.354.000 złotych

/wyroby z bawełny./ 1.800.000 złotych /wyroby z wełny/, W zakres eksportu polskiego do Litwy w 1925 roku wchodzą również trykotaże /83.000 złotych/,ubrania,/295.000 zł./ podczas kiedy w 1924 roku tylko 93.000 złotych/,artykuły mody /78.000 złotych/,krawaty,serwetki i t.d. /33.000 zł./ wyroby z jedwabiu /18.000 zł./,Eksport węgla kamiennego z Polski do Litwy wynosił w 1925 roku 32.491 tonn,wartości 620.000 złotych.Eksport węgla kamiennego w 1926 roku wzrósł znacznie,dochodząc podobno do cyfry 100.000 tonn. Cukru eksportowała Polska do Litwy w 1925 roku 3.887 tonn wartości 1.948.000 złotych;w 1924 roku zaś tylko 3.374 ton ny,wartości 2.316.000 złotych.Co się tyczy smarów mineralnych,to eksportowała Polska w 1925 roku do Litwy:oliwy do motorów 325 tonn, /38.000 złotych/,smarów 58 tonn /11.000 złotych/,parafiny i wazeliny 70 tonn /56.000 złotych/.Innych olei i smarów 33 tonny /5.000 złotych/.-

Mimo,że tranzyt drzewa z Wileńszczyzny i Grodzieńszczyzny po Niemnie jest skrępowany wędrowały z Polski do Litwy spore ilości materjału leśnego.W 1925 roku spławio no 1035 tonn obrobionego drzewa i 405 tonn surowca na ogólną sumę 96.000 złotych.Eksport zboża i karmu dla bydła wyniósł w 1925 roku/z Polski do Litwy / 245 tonn na sumę 66.000 złotych; produkty z kartofli 29 tonn na sumę 14.000 złotych;nasiona 43 tonny,na sumę 45.000 zł.cement 45,5 tonn na sumę 2.000 zł.W 1926 roku eksport cementu z Polski do Litwy wyraził się sumą 3.000 tonn.Mebli eksportowała Polska do Litwy w 1925 roku 33 tonny, na sumę 57.000 złotych, chemikalji /nawozy sztuczne/ 455 tonn na sumę 79.000 złotych wyrobów ze szkła 21,5 tonny na sumę 19.000 złotych,wyrobów z cynku 21 tonna na sumę 30.000 złotych, maszyn 10 tonn na sumę 41.000 złotych,produktów chemicznych,jak np:farby i t.p. 9 tonn,na sumę 15.000 złotych i t.d.

Z powyższego wynika,że stosunki handlowe pomiędzy Polską są jednostronne,przyczem Litwa,jako odbiorca odegrywa dla Polski pokaźną rolę.Z ogólnego importu litewskiego, wynoszącego w 1925 roku 125.000.000 franków złotych na Polskę przypada okrągłe 6%.Importuje natomiast Polska z Litwy nie całe 0,5%.Zaznaczyć przytem należy,że eksport Polski do Litwy ma pomyślne perspektywy na przyszłość,podczas kiedy eksport litewski do Polski pomyślnych nadziei nie rokuje.Na litewskim rynku zbytu rywalizuje Polska z Niemcami,zwłaszcza jeżeli chodzi o wyroby tekstylne, węgiel kamienny, cukier,cement i maszyny.Atutem Polski w tym wypadku jest bliskość granicy litewskiej i możliwość wyzyska nia głównie własnych kolei żelaznych.Niemcy natomiast mają nad Polską tę przewagę,że są najlepszym odbiorcą produktów litewskich,które w Polsce ~~zbytu nie~~ znajdują.-

"Rytas" o traktatach handlowych Litwy z zagranicą.-

"Rytas" N.238 z 21 października r.b.Artykuł p.t.:"Nasze traktaty handlowe z zagranicą.- " Streszczenie:

Na porządku dziennym prac Ministerstwa Finansów znajduje się przedewszystkiem kwestja traktatu handlowego z Niemcami.Jak wiadomo rokowania w sprawie traktatu handlowego z Niemcami zapoczątkowane zostały w drugiej połowie czerwca r.b.Faktycznie była to jednak wzajemna wymiana projektów,poczem rokowania zostały zawieszone celem roz patrzenia wręczonych sobie nawzajem projektów.Ministerstwo Finansów odbywa obecnie narady z Izbą Handlu i Przemysłu

[illegible] i [illegible]edzką celem zasięgnięcia ich rady w sprawie pod[illegible] przez komisję niemiecką wniosków.W naradach bierze również udział Izba Rolnicza,oraz inne zainteresowane w tej sprawie instytucje.Dalszy ciąg rokowań litewsko niemieckich, zależeć będzie od porozumienia Ministerstwa Spraw Zagranicznych z rządem niemieckim.-

Ze strony litewskiej stawiane są następujące wymagania:uzyskanie ulg celnych przy eksporcie bydła,ptactwa mięsa i koni,a jednocześnie zapewnienie swobodnego importu bydła i mięsa do Niemiec.Dla Litwy kwestja to zasadnicza.-Obecnie pruskie ministerstwo rolnictwa w każdej chwili eksport bydła i mięsa z Litwy może ograniczyć powołując się na względy sanitarne.Ostatnio np:pruskie ministerstwo rolnictwa wydało zakaz importu świniny z Litwy.Faktu tego nie podobna inaczej tłumaczyć,jak tylko nieprzyjaznemi uczuciami ze strony niemieckiej.Stwierdzić należy,że Niemcy często kroć wyzyskują względy gospodarcze dla celów czysto-politycznych,nie mówiąc już o chęci zmniejszenia konkurencji dla własnych produktów rolnych.-

Litwa żywi nadzieję,że sprawa eksportu koni i nierogacizny z Litwy do Niemiec nie napotka zbyt licznych trudności,natomiast eksport bydła i mięsa może być ze strony niemieckiej mocno kwestjonowany.-

Wobec komplikacyj połączonych z zawarciem traktatu handlowego z Niemcami,szczególnie ważną jest dla Litwy rzeczą szukanie rynków zbytu w innych krajach.W tym względzie odniosła Litwa pewien sukces,starając się uzyskać rynek zbytu dla mięsa w Szwecji,która podobnież,jak Anglja i inne państwa nie stawia zbytnich przeszkód importowi bydła i mięsa z Litwy.Co się tyczy państw nadbałtyckich to udział ich w ostatniej konferencji ekonomicznej świadczy o ich chęciach zbliżenia ekonomicznego z Litwą.Możliwem jest,że w roku bieżącym jeszcze dojdzie się do wprowadzenia w życie klauzuli nadbałtyckiej,przez co urzeczywistni się zbliżenie ekonomiczne Litwy,Estonji i Łotwy.-

Rokowania z Sowietami w sprawie zawarcia traktatu handlowego,jakie prowadzone były w roku ubiegłym nie zostały ponownie nawiązane ponieważ Litwa oczekuje w jakim stopniu się ujawni siła nabywcza Sowietów w stosunków do wyrobów litewskich.Doświadczenie ostatnich czasów wykazało że Sowiety nagoł niewielkie czynią na Litwie zakupy,co rzecz prosta, nieznanzny jedynie wpływ wywiera zarówno na przemysł,jak na rolnictwo litewskie.Okoliczność ta nada kierunek przyszłym rokowaniom litewsko-sowieckim w sprawie traktatu handlowego.Zaznaczyć jednocześnie należy,że znaczna część traktatu pokojowego Litwy z Sowietami nie została jeszcze wprowadzona w życie.-

Pozostaje wreszcie traktat handlowy Litwy z Włochami,który tak,czy inaczej wskutek zbyt wielkiego dystansu jaki dzieli Litwę i Włochy specjalnego znaczenia ekonomicznego dla żadnego z tych krajów mieć nie będzie.Traktat ten dotyczyć będzie głównie eksportu celulozy i forniru z Litwy.Artykuły te korzystać będą z poważnych ulg celnych włoskich.-

W y w i a d "L i e t u v y" z m i n i s t r e m r o l n i c t w a w s p r a w a c h r e f o r m y r o l n e j . -

"Lietuva" N.238 z dnia 21 października r.b. Wywiad z ministrem rolnictwa p.Aleksą p.t.:"Prace rolne, a wysiłki

rządu". Streszczenie:Litewski minister rolnictwa p.Aleksa udzielił w dniu 20 października r.b. przedstawicielom prasy ko-wieńskiej następujących informacyj w sprawie ubiegłych,obecnych i przyszłych prac Ministerstwa Rolnictwa w zakresie reformy i urządzeń rolnych.-

Według posiadanych wiadomości do dnia 1-go stycznia 1927 roku na terenie całej Litwy rozparcelowano 80% dworów,czyli około 500 tys. ha.W tym samym czasie rozparcelowano wiosek na osiedla pojedyńcze zaledwie 25%mt.zn. około 350.000 ha.Dworów nierozparcelowanych pozostało jeszcze około 100.000 ha, za wyjątkiem norm nietykalnych.Obszar zaś wiosek,jakie należy rozparcelować na osiedla pojedyńcze wynosił na wiosnę roku bież. 1.350.000 ha.Dotychczas większą uwagę się zwracało na parcelację gruntów dworskich i dlatego parcelacja wiosek nieco się przewlekła.Na przyszłość rząd jest zdecydowany coraz więcej uwagi poświęcać parcelacji wiosek,nie zmniejszając jednocześnie intensywności parcelacji gruntów dworskich.-

Zabudowywanie się osadników posuwa się według otrzymanych wiadomości w tempie przeciętnem.Około 30 - 35% osadników zabudowuje się w sposób zadawalniający,około 20 - 25% - wcale się nie zabudowuje i około 40% jest w sytuacji niewyraźnej.Przy wprowadzaniu w życie reformy rolnej nadawano osadnikom grunta na chybił trafił,kierując się najczęściej momentami politycznemi.Tworzono parcele bez uwzględnienia,czy się nadają one na cele produkcji.Tworzono parcele w sposób wyłącznie mechaniczny.W wielu miejscowościach na parcele się złożyły piaski bezwodne,torfowiska, czy też inne niezdatne do uprawy grunta.Finansowe poparcie osadników również słabo się przedstawiało wskutek niemocnej sytuacji finansowej państwa.Poparcia agronomicznego całkiem osadnikom nie udzielono.

Na przyszłość rząd jest zdecydowany udzielać osadnikom wszelkiej możliwej pomocy,tak,ażeby zabudowywanie się osadników odpowiadało normom krajów kulturalnych. W roku bieżącym budżet przewidywał na potrzeby osadników około 1,5 miljona litów w postaci kredytów.Wyznaczenie większej sumy nie było możliwem,ponieważ budżet nie dawał się zbilansować.W ciągu roku jednak w miarę potrzeb bieżących suma powyższa wzrosła do 4 miljonów litów.Licząc zaś kredyty,jakie osadnicy uzyskują od innych ministerstw okaże się,że w roku bieżącym otrzymali osadnicy ogółem do 6 miljonów litów kredytu.

Wydawanie dokumentów własności odbywa się w roku bież. w tempie przyśpieszonem,do roku bież. wydano około 4.000 dokumentów własności.Latem wydawano po 2.000 dokumentów własności miesięcznie.Obecnie zaś liczba wydawanych dokumentów dochodzi do 100 dziennie.Ogółem w ciągu roku bież. ma się wydać około 20.000 dokumentów własności.Wszyscy osadnicy,którzy otrzymali grunta przed pierwszym stycznia 1926 dokumenty własności otrzymają w roku bież.W roku bież.również otrzyma dokumenta własności część osadników,którzy się stali posiadaczami gruntów, w 1926 roku.Większość zaś osadników, którzy otrzymali grunta w 1926 roku uzyska dokumenta własności na wiosnę 1928 roku.Ci wreszcie osadnicy którzy ziemię otrzymali,lub mają otrzymać w roku bieżącym, uzyskają dokumenta własności w drugiej połowie 1928 roku. Osadnicy po otrzymaniu dokumentów własności uzyskują bezpośrednio bardziej dostępne kredyta.Tak np: we wrześniu r.b. połowę kredytów wydanych przez Bank Ziemski otrzymali osadnicy w związku z posiadanemi przez nich dokumentami własności.

Ochotnicy wojskowi zaopatrywani są pod względem technicznym,materjalnym i prawnym /dokumenta własności/ na równi z osadnikami.W roku bież znowu się wysunęła kwestja zaopatrzenia ochotników w rolę.Sądzono przed tem że liczba ochotników, potrzebujących ziemi wynosi 700 osób tymczasem faktyczna ich liczbawyniosła dodatkowych 2.480 osób.W związku z tem plany zaopatrzenia w ziemię ochotników musiały ulec gruntownej rewizji,gdyż przewidzianych gruntów dla tak wysokiej liczby ochotników,rzecz prosta, by nie wystarczyło.Po wyjaśnieniu powyższej okoliczności, ministerstwo Rolnictwa wydało rozporządzenie parcelacji nowych gruntów.Wyjaśniło się przytem,że obszar dworów nierozparcelowanych,posiadających powyżej 200 ha wynosi około 150.000 ha.Po potrąceniu norm i gruntów serwitutowych na parcelację da się przeznaczyć około 60 - 70 tys. ha.Nie należy przytem zapominać,że wypadnie zaopatrzyć w grunta także ordynarjuszy parcelowanych dworów oraz małorolnych z sąsiednich wsi.W związku z tą okolicznością ujawnił się brak gruntów na parcelację.Zwrócono wówczas uwagę na grunta,jakie się znajdują pod zarządem sepatramentu lasów.Po za lasami departament lasów zarządza pastwiskami,łąkami,ugorami i t.p.których obszar ogółem wynosi do 60 - 70 tys. ha.Z obszaru tego tylko 50 tys. ha nadaje się na stworzenie gospodarstw rolnych.Pomienione grunta zamierza ministerstwo Rolnictwa na parcelację przeznaczyć.Wyłoniono w tym celu komisję badania gruntów leśnych,w skład której wchodzą przedstawiciele departamentu leśnego,rolnictwa i zarządu reformy rolnej.Grunta te przypadną w udziale osadnikom,gdyż chodzi o uzyskanie we dworach większego obszaru wolnych gruntów dla parcelacji pomiędzy ochotników.W roku bież. zaopatrzono w grunta około 500 ochotników.W ciągu jesieni roku bież. nada się grunta dalszym 500 ochotnikom.Pozostali ochotnicy zaopatrzeni będą w grunta,jakie się obecnie przeznacza na parcelację.-

Przy parcelacji wiosek na osiedla pojedyńcze wydzielać się będzie wieśniakom na cele budowlane drzewo według ceny taksacyjnej w charakterze 5-letniego kredytu.- Na przyszłość prace, związane z urządzeniamik rolnemi,meljoracje,plany budowy i t.p.wykonywane będą na miejscu przy ścisłej współpracy powiatowych rad rolnych,urzędników urządzeń rolnych,agronomów i agrotechników.Uwzględniać się będą przytem nietylko podania osób zainteresowanych lecz także motywy gospodarcze,jak produktywność prac,związanych z osuszaniem gruntów,położenie wiosek,/np: wioska spalona będzie parcelona na osiedla pojedyńcze wcześniej aniżeli wioska nie spalona/. i t.d.

Na przyszłość prace,związane z ustrojem rolnym uzgadniane będą z pracami meljoracyjnemi.W wypadkach pojedyńczych przyparcelacji wiosek na osiedla pojedyńcze wykonywane będą prace związane z osuszaniem gruntów.Ponieważ zaś osuszanie gruntów nie dokonywa się jednocześnie z ich pomiarami,przeto przy układaniu projektu parcelacji wiosek na osiedla pojedyńcze będzie się uwzględniało sprawy związane z osuszaniem.Przy parcelacji wiosek zainteresowane miejscowości kontrolować będą agrotechników,a jednocześnie projekta układane będą z uwzględnieniem interesów rolnictwa, a więc odpowiednie przeprowadzanie dróg na parcelach,dostęp do wody /pojenie bydła/ i t.d.W poszczególnych wypadkach zgóry się upatruje najdogodniejsze miejsca,na których stanąć mają budynki,zarówno rolników,którzy się parcelują i tworzą osiedla pojedyńcze,jak też osadników na gruntach dworskich,Udziela się również porad w sprawie urządzenia zagrody.Jednocześnie rozpoczęto udzielanie pomocy agronomicznej W roku przyszłym przy parcelacji wiosek i dworów zainteresowane miejscowości odwiedzać będą nietylko agrotechnicy, lecz także agronomowie, udzielając porad w sprawie utrzymania zagród,płodozmianu i t.p.

W sprawie stawiania budynków powstały w roku bież odnośne plany,dotyczące zarówno stawiania nowych,wzorowych budynków,jak też przebudowywania budynków starych.Sprawa ta w roku bież. znajduje się zaledwie w stadjum początkowem w roku przyszłym zaś rozstrzygnięta będzie niechybnie.W tym celu przy zarządzie Reformy Rolnej powstaje odpowiedni wydział z dwoma inżynierami na czele,którzy kierować będą t.zw. dziesiętnikami,wysyłanemi na prowincję.-

Jak się przewiduje wydzielanie gruntów i nadawanie parcel dokonywać się będzie za pośrednictwem komisyj urządzeń rolnych,stwarzanych na zasadach sądowych.Dlatego też prace te drogą administracyjną związane nie będą.Jednocześnie dążyć się będzie do odpowiedniej zmiany ustawy o reformie rolnej.Główne punkty zmienionej ustawy brzmią w przewidywaniu jak następuje:1/Osadnik,który otrzymał dokumenta własności,staje się rolnikiem o pełnych prawach i nie zależy od administratywnej opinji litewskiej; 2/Zapomogi udzielone ochotnikowi w postaci budulca i nasienia uważane są za bezzwrotne.Narazie zanim powyższa zmiany ustawy nie zostanie przyjęta zapomóg od ochotników ściągać się nie będzie.-

"Socjaldemokratas" o bankructwach na Litwie.-

"Socjaldemokratas" N.39 z dnia 20 października r.b.

Artykuł p.t.:"Bankructwa i ich przyczyny". Streszczenie:

W ostatnich czasach ukazują się w pismach wzmianki o masowych upadłościach przedsiębiorstw handlowych na Litwie.Nawet rząd sprawą tą się zainteresował,zapowiadając nawet środki administracyjne celem usunięcia anormalnego objawu.-

Niewątpliwie walka z bankructwami jest obowiązkiem państwa.Nie wystarczą wszelako środki karne,sądowe,czy administracyjne.Litwa,jak wiadomo przeżywa stały kryzys ekonomiczny,będący z jednej strony po części konsekwencją wojny światowej,z drugiej zaś noszący wyłącznie lokalny charakter,związany ściśle z ekonomicznemi,finansowemi i politycznemi konjunkturami Litwy.Jak wiadomo na Litwie odczuwa się wielki brak kredytów,co jest w prostym stosunku do niezamożności Litwy.Stopa procentowa wynosi od 20 do 50% rocznie,co rzecz prosta podkopuje podstawy handlu i przemysłu.Pozatem istnieje na Litwie nie skrępowana przez żaden czynnik konkurencja handlowa,wyrażająca się w częstem i nagłem podbijaniu,względnie zniżaniu cen.Konkurencja na Litwie nie jest odpowiedzialna pod względem etycznym i nie cofa się przed żadnemi środkami.Kapitał większości właścicieli przedsiębiorstw na Litwie jest niezwykle mały w stosunku do obrotu.Przedsiębiorcy bądź handlowi,bądź przemysłowi na Litwie operują kapitałem obcym,co jest wielce ryzykowne.Częste też jest na Litwie zjawisko,kiedy kupcy muszą płacić za towary niesłychanie wysokie ceny i odsetki zaś dla podtrzymania upadających przedsiębiorstw zmuszeni są do sprzedaży towarów poniżej własnej ceny.Wytwarza się przez to niezwykle szkodliwa konkurencja,uniemożliwiająca normalny rozwój handlu i przemysłu na Litwie.Takie są główne przyczyny bankructw,nie mówiąc o przyczynach psychologicznych i politycznych.-/Niepewność sytuacji politycznej/

III.ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I SPRAWY SPOŁECZNE.-

"Baltische Presse" o stosunkach wewnętrznych na Litwie.-

"Baltische Presse" N.242 z dnia 20 października r.b. Artykuł p.t.:"Żadnych układów pomiędzy partjami". Streszczenie:

Stanowisko partyj opozycyjnych na Litwie względem referendum pozostaje niezmienne.Socjaliści ludowi,chrz demokracja oraz uk.sajunga w dalszym ciągu zapewniają o czynnym bojkocie referendum.Rządzący tautininkowie ze swej strony odmawiają wszelkiego porozumienia z innemi partjami w drodze kompromisu.Partje opozycyjne wśród których panują duże różnice zdań w kwestjach poszczególnych są jednomyślne w stosunku do referendum.Partje opozycyjne uczyniły rządowi propozycję wyłonienia rządu koalicyjnego na podstawie dotychczasowej konstytucji oraz rozwiązania kwestji zmiany konstytucji wspólnie również zgodnie z postanowieniami konstytucji,jaka dotychczas na Litwie zobowiązuje.- Tautininkowie nie chcą wszelako słyszeć o takiem porozumieniu z partjami opozycyjnemi-.

Organ socjalistów ludowych "Lietuvos žinios" omawiając nieprzejednane stanowisko tautininków,sądzą,że tautininikom się nie uda zwyciężyć w walce ze zorganizowanym ogółem,gdyż walka taka równoznaczna jest z akcją przeciwko narodowi i państwu.Chrześćjański "Rytas" natomiast kategorycznie dementuje pogłoski o rzekomem zwróceniu się partyj ch.d. łącznie z partją v.l. z propozycjami do wysoko postawionych osób.

"Lietuva" o nastrojach wsi litewskiej.-

"Lietuva" N.231 z dnia 20 października r.b. Artykuł p.t.:"Wieś nasza się zmienia". Streszczenie:

Pomiędzy dzisiejszą wsią litewską, a wsią z okresu przedwojennego dadzą się zwauważyć duże różnice.Przedewszystkiem wieś stara się być w większym jeszcze stopniu aniżeli przed wojną naśladować wzory miejskie,zwłaszcza jeżeli chodzi o ubiory,sposób zachowania się i t.d.Z drugiej strony religijność wśród ludu upada.Dziś już wieśniak litewski nie uważa za swój święty obowiązek uczęszczania co niedzielę do kościoła.Jednocześnie daje się też zauważyć dość duży upadek moralności.Zanikają również dawne zwyczaje ludowe,rodzime piosenki,ornamentyka i t.d.Coraz rzadziej już praktykują się t.zw. uroczystości sezonowe,jak obchód Wielkiej Nocy, Bożego Narodzenia,dożynek i t.d.-

Naogół więc zachodzą w nastrojach wsi litewskiej zmiany raczej na gorsze,aniżeli na lepsze.-

"Lietuvis" o taktyce partyj lewicowych.-

"Lietuvis" N.224 z 17/X.r.b. Artykuł p.t.:"Podwójna droga". Streszczenie:

Partje lewicowe przeżywają obecnie na Litwie ostry kryzys,zarówno w dziedzinie ideologji,jak też taktyki.-

Podczas sejmu litewskiego w Piotrogrodzie w 1917 roku, partje lewicowe zaprotestowały przeciwko uchwale większości sejmowej,orzekającej,iż Litwa ma być państwem niepodległym.Partje lewicowe /s.d. i v.l./ wolały autonomję udzieloną przez Rosję czy Prusy,aniżeli niepodległę "burżuazyjną Litwę".Partje lewicowe występowały również w 1918 roku łącznie z bilszewikami przeciwko Tarybie,jaka urzędowała,jak wiadomo, w Wilnie.Partje lewicowe posądzały Tarybę o uzurpowanie woli narodu.Wszelako po przeniesieniu się Taryby z Wilna do Kowna socjaldemokraci i ludowcy uznali ogłoszenie przez Tarybę niepodległej Litwy i zgodzili się na wejście do wyłonionego przez Tarybę gabinetu ministrów.Wprawdzie socjalista premjer p.Sleżewiczus uparł się w 1919 roku za zawieszeniem Taryby i zawieszenie to przeprowadził,temniemniej jednak partje lewicowe rządziły krajem nie zwracając uwagi na brak przedstawicielstwa narodowego. Sprawując rządy partje lewicowe miały sobie za hetkę pętelkę wolę narodu.Gdy jednak rządy sprawować zaczęły inne partje,to socjaliści uważali za stosowne stanąć w obronie pokrzywdzonej woli narodu.-

Drugim doniosły etapem w życiu niepodległej Litwy był sejm ustawodawczy,którego głównym momentem było uchwalenie konstytucji.Partje lewicowe głosowały przeciwko przyjęciu konstucji,podczas kiedy dziś mienią się obrońcami tejże konstytucji.-

Po za wymienionemi powyzej faktami o "logice" partyj lewicowych świadczą również wypadki taurogskie,kiedy to socjaldemokraci i ludowcy zaciekle broniąc "prawa i sprawiedliwości" dopuścili się bandytyzmu politycznego i w imieniu ratowania konstytucji ograbili oddział Banku Litewskiego,ogłaszając rząd narodowy za nie istniejący.Kiedy zaś całe przedsięwzięcie spaliło na panewce,to przywódcy rozruchów, wraz z zagrabionemi pieniędzmi bankowemi czmychnęli na Łotwę, do Niemiec i do Polski.

Wszystkie fakty powyzsze świadczą,że partje lewicowe stosują podwójną miarkę do postępowania swego oraz innych partyj.-

"Lietuvos Żinios" o niebezpieczeństwie komunistycznem na Litwie

"Lietuvos Żinios" N.226 z 20 października r.b.Artykuł p.t.:"Gdzie się kryje istotne niebezpieczeństwo". Streszczenie:

Prasa urzędowa bardzo wiele pisze o niebezpieczeństwie komunistycznem na Litwie.Szkodzi to niewątpliwie autorytetowi Litwy zagranicą,tembardziej,że niebezpieczeństwo nie jest uzasadnione.Litwa jest krajem średnich i drobnych posiadaczy rolnych,dla których ewangelja komunizmu wraz z socjalizacją i nacjonalizacją własności prywatnej jest czemś zgoła obcem.Z drugiej zaś strony bardzo nieliczne są na Litwie elementy,mogące stanowić grunt podatny dla komunizmu.T.zw-proletarjat wynosi na Litwie zaledwie pół procent ludności,a więc nawet w pomyślnych dla komunizmu warunkach nie mógłby odegrać w życiu państwowem Litwy wybitniejszej roli.

Jasnem jest,że nie leży w interesach państwa rolę proletarjatu litewskiego oraz jego podatność na wpływy komunistyczne wyolbrzymiać.W walce z niebezpieczeństwem komunistycznem unikać należy z jednej strony proletaryzacji społeczeństwa,z drugiej zaś zapobiegać warunkom, sprzyjającym rozwojowi propagandy komunistycznej.-

---

Partja komunistyczna,jako antykonstytucyjna nie jest na Litwie zalegalizowana.Pracując potajemnie przeto dąży partja komunistyczna do wyzyskania w kraju niezadowolenia mas.Ażeby zaś uniknąć niezadowolenia wśród ludności i nie stwarzać tem samem wody na młyn komunistyczny, uzgodnić należy działalność legalnych partyj konstytucyjnych.Pod tym względem Litwa wiele pozostawia do życzenia. Przedewszystkiem ujemnie się odbija na ustroju całego państwa skrępowanie prasy.Ludność od czasów rosyjskich już przywykła traktować pismo cenzurowane jako takie,w którem znaleść można tylko pewną nieznaczną część prawdy.Sam zaś fakt cenzury skłania ludność do wniosku,że dzieje się to co rząd pragnie ukryć.Dlatego też nielegalna literatura komunistyczna zapowiadająca "całą prawdę" cieszy się większem wśród ludności powodzeniem,aniżeli ocenzurowaną prasa.

Ograniczenie więc swobody prasy i swobody zebrań sprzyja jak najwięcej niebezpieczeństwu komunizmu na Litwie

S p r a w a   r e f e r e n d u m   w   p r a s i e   l i t e w s k i e j .-

"Lietuva" Nr.238 z dnia 31 października r.b.Artykuł p.t.:"Logika opozycji". Streszczenie:

Opozycja litewska nie krytykuje treści projektu zmiany konstytucji,a tylko doszukuje się pretekstów do ataków w samej formie referendum.Opozycja zarzuca,że referendum obejmuje zbyt wiele spraw,co do których głosy mogą być podzielone,zaś głosujący znaleść się mogą w zawiłej sytuacji,gdyż nie będą wiedzieli,czy mają wszystkie punkty poddanego referendum projektu przyjąć,czy też całość odrzucić.

Opozycja zapomina jednak,że ustawy o referendum Litwa nie posiada.Sejmy litewskie wprawdzie zasadę referendum w konstytucji uznały,lecz nie zajęły się ustawodawczem rozwinięciem tej zasady.Absurdem jest przeto twierdzenie że referendum decydować może o jakiejś poszczególnej krótkiej kwestji.

"Rytas" N.239 z dnia 22 października r.b. Artykuł p.~~b.~~ b.premjera p.Bistrasa p.t.:"Wzmocnienie władzy prezydenta w świetle projektu konstytucji". Streszczenie:

Urzędówki litewskie "Lietuvis" i "Lietuva" od dłuższego już czasu starają się uzasadnić,że wszystkie nieszczęścia, jakie Litwa przeżyła,pochodzą z wadliwości konstytucji,uchwalonej w swoim czasie przez litewski Sejm Ustawodawczy.Według urzędówek,sytuacja Litwy ulegnie poprawie bezpośrednio po zmianie konstytucji.Szczególny nacisk kładą urzędówki na wzmocnienie władzy prezydenta.

Projekt tautininków,dotyczący wzmocnienia władzy prezydenta przewiduje następujące poprawki:1/prezydenta obiera cały naród,2/prezydent obierany jest na przeciąg siedmiu lat,3/prezydent mianuje i zwolnia ministrów, 4/ prezydent ma prawo wydawania dekretów,5/sejm wyraża ministrom votum nieufności,jedynie drogą większości 3/5 głosów.Z powyższych punktów projektu pierwsze trzy nie posiadają istotnego znaczenia,regulując stosunki prezydenta z organem ustawodawczym, jakim jest sejm;punkt 4-ty również nie jest zbyt doniosły,natomiast punkt 5-ty,stosunków rządu i sejmu porusza gruntownie.-

Od punktu 5-go zaś zależy faktyczna władza prezydenta.-

Według dotychczasowego statutu sejmowego sejm może wyrazić gabinetowi votum nieufności,absolutną większością głosów.Obecnie większość ta ma wynosić 3/5 głosów. Tautininkowie projektując punkt powyzszy pragnęli widocznie uniemożliwić niemal wyrażenie votum nieufonośći gabinetowi ministrów, a przez to i prezydentowi,czyniąc w ten sposób rząd niemal niezaleznym od sejmu.Wszelako nadzieje tautininków są pod tym względem jałowe.Niezależność bowiem gabinetu ministrów i prezydenta od sejmu będzie tylko iluzoryczna.Rząd idąc za wskazówkami "Lietuvisa" i ufając w formalne artykuły konstytucji działać będzie bez uwzględnienia interesów kraju,reprezentowanych przez sejm i w ten sposób z łatwością da się uzyskać 3/5 głosów sejmowych ktore zmuszą rząd do dymisji.Tautininkowie przeto dosyć nieostrożnie pozostawili sejmowi możliwość dymisjonowania gabinetu ministrów i prezydenta.Konsekwentni zwolennicy systemu prezydenta" powinniby ustalić w konstytucji,że gabbinet ministrów jest odpowiedzialny tylko przed prezydentem

Sejm uchwala ustawy zwykłą większością głosów. Skoro więc rząd tautiników zechce w przyszłym sejmie uzyskać zatwierdzenie budżetu,względnie pożyczki zagranicznej czy innego jakiegoś traktatu,to będzie musiał zjednać sobie większość posłów.O ile zaś rząd poparcia posłów nie uzyska,w takim razie sejm nie mogąc zebrać 3/5 głosów dla wyrażenia rządowi votum nieufności potrafi temniemniej zmusić rząd do dymisji przez niezatwierdzenie ani jednego projektu rządowego.Pozatem sejm będzie mógł zwyczajną większością głosów przyjmować ustawy,niedogadzające rządowi.

W praktyce więc zarówno rząd,jak tez prezydent pragnąc w sposób twórczy pracować nie obejdą się bez układów z sejmem niezależnie od 3/5 głosów poselskich.Prawo rozwiązania sejmu,sytuacji prezydenta nie poprawia,gdyż w wypadku stałych konfliktów pomiędzy sejmem a prezydentem ludność stanie raczej po stronie swych przedstawicieli i do nowego sejmu deleguje ludzi o tym samym kierunku politycznym.Przy pomocy dekretów zaś rząd nie potrafi normalnie rządów nad krajem sprawować o ile rzecz prosta, uważać będzie za potrzebne spowodowanie wspólnej,zgodnej i twórczej pracy całego społeczeństwa.Meksyk nie moze być dla Litwy pod tym względem przykładem.Tak,czyinaczej więc,zmiana konstytucji nie da tautininkom upragnionego systemu rządów prezydenta,któryby pozwolił na absolutną władzę nad krajem bez jednoczesnego wywołania stałych walk wewnątrz kraju na wzór Meksyku.-

System parlamentarny, aczkolwiek nie bez wad,jest w czasach obecnych nieunikniony.W warunkach litewskich żadne surogaty form ustroju nie zapewnią krajowi przyszłości Podobnież projekt tautininków nie umie się wyzwolić z pod wpływów chwili bieżącej i pozostawia instytucję sejmu.W takim zaś razie powinniby tautininkowie zgodzić się na wszystkie konsekwencje,wypływające z istnienia takiej instytucji.Zmiana formuł konstytucyjnych sytuacji kraju nie naprawi.Konstytucja, nawet w formie projektowanej przez tautinków pozostanie świstkiem papieru o ile autorzy jej nie uwzględnią paraktycznych wymagań życiowych.Tautininkowie nie powinni zapominać,że zmiana tego czy owego punktu konstytucji nie zmieni przyrodzonych warunków politycznych i społecznych w całym kraju.Tautininkowie winni mieć na uwadze zasadę:"Medice cura te ipsum".-

"Lietuvos Zinios" N.230 z dnia 19 października r.b.

Artykuł p.t.:"Od trwałości rządu". Streszczenie:

Broniąc sprawy zmiany konstytucji pisma tautininków powołują się najczęściej na potrzebę trwałości rządów Wszelako bądź przez nieświadomość, bądź też przez chęć wprowadzenia wbłąd czytelników urzędówki domagają się trwałości jedynie rządu wykonawczego i odrzucają w związku z tem odpowiedzialność rządu przed sejmem.-

Zapominają tautininkowie,że rząd składa się nietylko z gabinetu ministrów /władza wykonawcza/ lecz także z sejmu /władza ustawodawcza/ i sądu /władza sądownicza/.- Powyższego podziału władzy tautininkowie przecież nie odrzucają,gdyż sami częstokroć powołują się na teorje Monteskjusza.Zadaniem rządu jest wprowadzanie w życie ustaw,a więc kierunek działalności rządu zależy od organu,jaki ustawy wydaje,czyli od sejmu.W jakiż więc sposób według tautininków ma się zapewnić rządowi wykonawczemu trwałość,niezależność od Sejmu? Czyżby znaczyło to,że rząd nie będzie wykonywał ustaw,które mu nie odpowiadają?Sądzić należy,że nawet tautininkowie twierdzić tego się nie ośmielą.-

"Lietuvos Zinios" Nr.251 z 20 października r.b. Artykuł p.t.:"Wystrzegajmy się krańcowości". Streszczenie:

W życiu politycznem również,jak i w innych dziedzinach wymagany jest t.zw. złoty środek.Tymczasem w ostatnich czasach życie polityczne Litwy coraz bardziej skłaniać się zaczyna do krańcowości.Po rządach chadeckich,nacechowanych takiemi kwiatkami,jak stan wojenny,cenzura i inne ograniczenia swobód,Litwa po zebraniu się trzeciego sejmu doczekała stanu pożądanego dla rozwoju jej swobód politycznych.Jednakże stan taki nież trwał długo.Wskutek wypadków grudniowych,przyszli do władzy tautininkowie,którzy są bardziej jeszcze krańcowi,aniżeli chadecy.Przedewszystkiem świadczy o tem gwałtowna chęć tautininków zmiany i to bardzo radykalnej zasad dotychczasowej konstytucji litewskiej Tautininkowie o zasadzie złotego środka zapominają,jak również o tem,że krańcowe przerzucanie się z jednego kierunku w drugi nie obchodzi się zwykle bez wstrząsów,które dla młodocianego państwa litewskiego mogą być wielce szkodliwe.-

"Lietuvos Zinios" N.202 z dnia 22 października r.b.

Artykuł p.t.:"Ujmujmy sedno rzeczy". Streszczenie:

Wysiłki partji tautininków,zmierzające do zmiany konstytucji wywołują w kraju coraz większe zaognienie.Prasa tautininków w swem zacietrzewieniu partyjnem dochodzi do tego,że zwala na konstytucję winę dotychczasowego nie odzyskania przez Litwę Wilna-W ten sposób konstytucja stała się kozłem ofiarnym wszystkich nolączek litewskich a jednocześnie ich źródłem.

Tautininkowie traktują konstytucję jako papierową formalność,której zmiana ma być początkiem idealnego stanu rzeczy na Litwie.Tautininkowie nie dostrzegają jednak że twierdzenie takie jest gołosłowne i że praktyka zadaje kłam wszelkim pięknym teorjom.- O ile nawet konstytucja d dotychczasowa wykazuje pewne braki,to w każdym razie pośpiech w ich usuwaniu nie jest tak gwałtownie wskazany.-

IX. PRZEGLAD PRASY LITEWSKIEJ W POLSCE.-

O ś w i a d c z e n i e T y m c z a s o w e g o K o m i t e t u L i t w i n ó w W i l e ń s k i c h. -

"Vilniaus Aidas" N.122 z dn.25 października r.b.

W październiku r.b.zadano w Wileńszczyźnie narodowemu życiu litewskiemu bolesny cios.Na rozkaz rządu centralnego kuratorjum wileńskie pismem swem z dnia 5 października l - 161/27 p.f.zamknęło seminarjum nauczycielskie Litwinów wileńskich,a na dzień przedtem,pismem za N. 1 - 159/27 p.f. nakazało zamknięcie 24 szkół,którym w roku bież. udzielono koncesyj,a mianowicie 4-ch szkół w gminie Orańskiej, /następuje wymienienie miejscowości/, 15 szkół czysto litewskiej gminie Olkienickiej /nast.wymienienie miejscowości/, 4-ch szkół w gminie Michaliszki /nast.wym.miejsc./ 1 szkoły w gminie Koniawskiej /. Pozatem zamknięto 18 szkół w pow.Lidzkim,w których nie zatwierdzono w r.bież. nauczyciela.W pow.Święciańskim zamknięto 4 szkoły,w gminie Święciańskiej,Dukszańskiej i Twereckiej /2 szkoły/.-

Niezależnie od rozporządzenia kuratorjum zamknięto szkoły w gm.Olkienickiej /wymien.miejsc./ i Michaliskiej /wymien.miejsc.// .Ze szkół tych dwie zostały otwarte.- Ogółem zamknięto 44 szkoły ludowe,przyczem w dwóch wypadkach szkoły zostały nawet opieczętowane.Nowych koncesyj szkołom się nie udziela i nauczycieli się nie zatwierdza.

W tym samym czasie /w dniu 4,5,6 i 7 października/ dokonano w Wilnie i na prowincji szeregu rewizyj i aresztów licznych księży,inteligentów,rolników, i robotników Litwinów.W Wilnie aresztowano prezesa Tow.Oświaty "Rytas" ks.prof.P.Krauialisa,dyrektora lit.semin.nauczyc.ks.K. Czybirasa,nauczyciela semin.nauczyc.ks.M.Rasztutisa,prezesa lit. tow.dobroczyn. ks.F.Bielauskasa,kapelana gimn.wil ks.Taszkunasa,nauczyciela gimn.lit. K.Aleksę,nauczyc.semin nauczycielskiego:p.Karaziję,W.Budrewiczusa,J.Kajruksztisa, W.Kajruksztisa i M.Stankiewiczusa /czterej ostatni zostali tegoż dnia zwolnieni./,redaktorkę "Vilniaus Varpasa" M. Żukauskajtie,uczniów semin.:B.Leskiewiczusa,P.Wajtulonisa, i T.Sukackasa,prezeskę zarządu tow.św.Żyty M.Stepanawiczucie,członków tow.:M.Girdżiutia,R.Łukaszewiczutia.Na ulicy Wilna aresztowany został w dniu 5 października nauczyciel ludowy K.Lelka,którego parę dni więziono.Na prowincji aresztowano i przywieziono do więzienia łukiskiego:plebana gierwiackiego ks.Jakowanisa,plebana olkienickiego ks.Karwelisa, plebana marcińkańskiego ks.Rukasa, plebana kołtyniańskiego ks.Michajło,plebana hoduciskiego ks.Krisztofanisa,plebana widziszskiego ks.Bobinasa,nauczyciela ludowego St.Kazłauskasa,b.nauczycielkę J.Kazakiewiczucia.-

Po pięciu dniach pobytu w więzieniu wileńskiem zwolnione zostały dwie osoby:/ks.Krauialis i ks-Taszkunas/ zaś po siedmiu dniach więzieniach zwolniono dalszych 9 osób przebywają dotychczas w więzieniu przekazane sądowi osoby następujące:ks.Czibiras,ks.Krisztofanis,ks.Jakowanis,ks.Michajło,ks.Bobinas,nauczyciel S.Kazłauskas i uczeń T.Sukauskas.Ks.Rukas został wywieziony do więzienia białostockiego,księża Rasztutis i Karvelis zostali wysiedleni.-

W dniu 6 października przy zamykaniu szkół w pow.Grodzieńskim aresztowano 15 nauczycieli ludowych,przewieziono ich do Grodna i po dwóch dniach więzienia zwolniono.-

W pow.Suwalskim w dniu 6,7 i 8 października aresztowano w Sejnach ks.kanonika Dwaranauskasa,kierowniczkę ochrony litewskiej Zofję Czepulitie,wikarego z Puńska ks.

Wentiusa oraz 22 rolników i robotników,jak również kierowników i członków oddziałów tow.św.Kazimierza,z których większość po 9 - 12 więzienia została zwolniona.-Z.Czepulitie przekazana została władzom sądowym.W więzieniu suwalskiem przebywa jeszcze 9 Litwinów,aresztowanych w dniu 25 września i oskarżonych o udział w akcji antypaństwowej w 1921 roku.Litwini ci przekazani zostali władzom sądowym.-

W innych miejscowościach aresztowano dalszych kilkunastu obywateli,jako to:pleban ratnicki ks-Szymelunas, wkrótce wypuszczony, rolnik Adam Gudelis,aresztowany we wsi Kretony,gm.Święciańskiej i przekazany w dniu 18 października władzom sądowym przebywa obecnie w więzieniu święciańskiem.

W dniu 14 października r.b.wysiedlono do Litwy wymienionych powyżej czterech księży:Dwaranauskas,Wentius, Karvelis i Rasztutis; pięć osób świeckich:M.Bajbokajtie, z marcinkańców,Juljusz i Stanisław Pangonisowic,Antoni Tarutis,Antonina Mażejkienie /wszyscy czterej z powiatu suwalskiego/, trzech Żydów:S.Jozef,H.Rydzewski,S.Zacharewicz. Władze nie wysunęły żadnych publicznych zarzutów przeciwko wysiedlonym,oświadczając jedynie,ze nie posiadali oni polskiego obywatelstwa.Niektórzy z wysiedlonych zamieszkiwali w kraju tutejszym bardzo długo,np: ks.Dwaranauskas przeszło 30 lat,inni zaś bądź się w kraju tutejszym urodzili,bądź też przeszło 10 lat mieszkali.-

Z urzędowego oświadczenia,jakie w prasie polskiej w Wilnie zostało opublikowane /á 5 - 10 / dowiedziano się, że przyczyną wszystkich tych represyj ma być retorsja na represje,jakich się rząd litewski dopuszcza w niepodległej Litwie w stosunku do Polaków, zwłaszcza zaś w stosunku do szkolnictwa polskiego.W nieoficjalnych oświadczeniach przedstawicieli rządu wskazywano również na anormalne stosunki polsko-litewskie dla likwidacji których represje dokonywano były.Zamknięcie szkół motywowane było pozatem brakiem koncesyj i kwalifikacyj.-

Dla rychlejszej likwidacji wszystkich tych incydentów członkowie prezydjum Tymczasowego Komitetu Litwinów wileńskich i innych działaczy,czynili różne zabiegi u przedstawicieli władz miejscowych i centralnych.Po za zwolnieniem części aresztowanych,innych ulg dotychczas nie doczekano.W dniu 18 i 19 b.m.starano się o uzyskanie audjencji u premjera,pragnąc mu przedłożyć dezyderaty litewskie. Audjencji odmówiono.-

Wobec tego wszystkiego tymczasowy Komitet Litwinów wileńskich po rozważeniu na posiedzeniu z dnia 23 października wszystkich wypadków i poczynionych przez prezydjum kroków uchwalił w imieniu społeczeństwa zgłosić następujące stanowisko:

Litwini wileńscy spełniają jedynie pokojową,kulturalną pracę,zagwarantowaną im przez traktaty międzynarodowe i konstytucję polską.Na przyczyny represyj,ogłoszone oficjalnie przez władze mieć wpływu Litwini wileńscy nie mogą, jak również nie mogą ich sprawdzić.Będąc sami w sytuacji mniejszości narodowej w Polsce przykładają się Litwini wileńscy do żądania wszystkich mniejszości pełnej swobody w pracy kulturalnej o czem zadeklarowali już za pośrednictwem swego delegata na zjeździe mniejszości narodowych w Genewie w 1926 roku.Co się tyczy anormalnych stosunków pomiędzy dwoma państwami sąsiedniemi,nie mogą Litwini wileńscy brać za nie żadnej odpowiedzialności;-akcji politycznej,prowadzonej przez rząd litewski i znajdujące się pod jego wpływem organy,Litwini wileńscy udziału nie biorą.- pragnąc jedynie,ażeby zatarg ten był zlikwidowany w drodze pokojowej,zadawalniającej interesy wszystkich zamieszkałych w kraju naszym narodowości.-

Z tych przyczyn też nie powinniśmy być ofiarami retorsyj i przeciwko ich stosowaniu protestujemy.Motywy wykazane przez Kuratorjum Wileńskie i mające usprawiedliwiać zamknięcie szkół litewskich zostały już jako nieuzasadnione odparte w proteście zarządu tow."Rytas" opublikowanem w dniu 11 b.m.

Niezlikwidowanie użytych przeciwko Litwinom środków wytwarza sytuację,którą wykorzystywać będą wszystkie szowinistycznez żywioły narodu polskiego,polonizując lud nasz i dzieci za pośrednictwem kościołów,szkół i innych instytucyj.Litwini zamieszkali z dawien dawna w tym ośrodku b.W. Ks.Litewskiego mająpełne prawo zachowania swej narodowości i roztaczania we własnem języku działalności kulturalnej,która w XX wieku krępowana być nie może.Przeciwko wszystkim wysiłkom krępowania tej działalności stanowczo protestujemy i domagamy się wprowadzenia w życie przysługujących nam praw

Prezes: /-/ B.Alsejka.-
Wiceprezes /-/ K.Veleckas.-
Członkowie:/-/ K.Sztasis,/-/ dr.J. Szłapewicz, /-/ Dr.W.Budrewiczus, /-/ Dr.A.Rymas. /-/ P.Szyszkajtie, /-/ P.Karazija.-A.Jukniewiczus.sekr.-

Kronikarskie wzmianki prasy litewskiej.-

"Vilniaus Aidas" N.121 z dnia 22.X.1927 r.-

Dnia 15 b.m.wileński Sąd Okręgowy skazał 9 nauczycieli Litwinów za nauczanie rzekomo bez pozwolenia władzy. Sześciu z nich skazano na 345 złotych grzywny pieniężnej, względnie po sześć tyhodni więzienia.Dwóch na 115 zł.grzywny,lub na 15 dni więzienia,jednego na 72 zł. lub 15 dni więzienia.Wszyscy nauczyciele niezamożni są,przyczem jedyne ich utrzymanie stanowi skromna pensja.-

---

Dnia 20 b.m.wileński Sąd Apelacyjny skazał na półtora roku twierdzy ks.Bobinasa,proboszcza z Widziszek.-

---

Dnia 6 b.m. policjapolska skonfiskowała w oddz.tow "Rytas" w Pozemieniu,bibljoteczkę,wywożąc 320 książek.-

---

W dniu 5 października r.b.policja zamknęła we wsi Erzwiatach gm.Twereckiej,pow.Święciańskiego prywatną szkołę litewską,która istniała tam od 8 lat.Szkoła posiadała koncesję.W związku z zamknięciem szkoły ludność wsi Erzwiaty uważa,że pogwałcone zostały prawa mniejszości narodowych.W związku z tem ludność wzywa tymczasowy komitet litewski w Wilnie do poczynienia u odpowiednich władz starań z żądaniem przywrócenia zamkniętej szkoły.- Prośbapodpisana jest przez 54 osoby.-